

Урок 1–2. Вступ. Значення мови в житті людини й суспільства. Українська мова — державна мова України

Мета: розширити відомості учнів про рідну мову, сформулювати поняття «національна мова», «державна мова»; розвивати мовленнєву культуру учнів; виховувати пізнавальний інтерес до української мови та поглиблювати знання про неї.

Тип уроку: урок формування компетентностей (*формування мовної та мовленнєвознавчої компетентностей*).

Засоби навчання: підручник, Конституція України, проєктор.

Перебіг уроку

I. Організаційний етап.

II. Повідомлення теми та мети уроку. Мотивація навчальної діяльності.

Робота з текстом (*загальнокультурна компетентність, компетентність особистісного самовдосконалення*).

— Прослухайте текст. З'ясуйте, про що йдеться.

Мово рідна! Ти ж — як море — безконечна, могутня, глибинна. Котиш і котиш хвилі своїх лексиконів, а їм немає кінця-краю.

Красо моя! В тобі мудрість віків і пам'ять тисячоліть. Скарбе мій єдиний, з тобою я найбагатший і найдужчий у світі. Без тебе — перекотиполе, що його вітер несе у сіру безвість, у млу небуття. Світлоносна! Ти завжди вабиш, чаруєш. Кличеш на теплі й могутні хвилі свої. Єдина печаль проймає, що не вистачить життя, аби переплисти твій мовний океан. Бо ти є Вічність. Ти є Правда, Добро і Краса народу нашого.

Тож такою і будь вічно, мово рідна! (*За С. Плчиндою*).

— Яке авторське ставлення до рідної мови? У чому це виражається?

— Випишіть із тексту образні визначення до слова *мова*.

Зразок.

Мова (яка?) — рідна, безконечна, могутня...

Мова — це краса моя, скарб мій єдиний...

— Доповніть ряд двома-трьома власними образними визначеннями.

III. Усвідомлення теоретичного матеріалу під час виконання практичних завдань творчого характеру.

Проблемний діалог (*соціально-трудова компетентність*).

Під керівництвом учителя / учительки шляхом висунення системи власних версій і гіпотез п'ятикласники усвідомлюють зміст понять «рідна мова», «національна мова», «державна мова».

Хвилинка правознавства. Ознайомлення учнів зі статтею 10 Конституції України.

Стаття 10. Державною мовою в Україні є українська мова.

Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України.

Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.

Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом (*З Конституції України*).

Літературна скарбниця (інформаційна, загальнокультурна компетентність).

— Послухайте легенду.

Давно колись жили три брати. І от якось, полюючи, вони потрапили у володіння злого чарівника. Той жорстоко повівся з братами: одного осліпив, другого зробив глухим, а третьому відібрав мову. Чари мали діяти доти, доки людина не повернеться додому. Відпустив їх усіх нарізно...

Першим повернувся додому сліпий брат — і знову став зрячим. Другим дістався глухий — і став чути. А третій, німий, так і не повернувся... (Народ. творч.).

— Як ви гадаєте, чому?

— На матеріалі тексту доведіть, яке значення має мова в житті суспільства.

Робота з підручником.

Фізкультхвилинка.

Перерва на усмішку.

- — Петрику, мама тебе б'є?
- Ні, виховує словом.
- А тато?
- Словосполученням.
- — Сьогодні завдяки мені вчитель зробив відкриття!
- Яке?
- Він уперше побачив помилок більше, ніж слів у диктанті.

Коментоване письмо (комунікативна компетентність).

— Запишіть речення. Поясніть, як ви розумієте кожний вислів.

1. Слово старше, ніж гроші. 2. Мова — душа народу. 3. Немає солодшої за рідну мову. 4. Мову іншого народу можна вивчити за кілька років, а рідної мови людина вчиться все життя. 5. Слово — не горібок, як вилетить — не спіймаєш. 6. Добрі слова лікують, погані — вбивають (Народна творчість).

Творча робота за поданою канвою (комунікативна компетентність).

— Складіть розповідь-міркування за поданою канвою. «Розгорніть» її кожен рядок.

Українська мова

- (Моя рідна мова).
- Українська мова — мова державна.
- Кожен(-на) громадянин(-ка) України має володіти державною мовою.
- Знання державної мови — ознака вихованої й культурної людини.
- Я дбатиму про чистоту і культуру власного мовлення.

IV. Підсумки. Рефлексія. Оцінювання.

Визначення змістових цінностей, сформованих у процесі вивчення теми, з'ясування ставлення учнів до роботи на уроці.

- Що нового ви дізналися на уроці?
- Що запам'ятали?

V. Домашнє завдання та інструктаж до його виконання.

- **Обов'язкове:** виписати 3–4 висловлювання видатних людей про мову.
- **За бажанням:** скласти зв'язне висловлення на тему «Що потрібно, щоб рідна мова розвивалася й збагачувалася?».